

Kultur- og kirke departementet
postmottak@kkd.dep.no |

Deres ref.: 2007/05668 KU/KU2 NHP:mmt
Dato: Oslo, 29. 09. 08

HØRING - EVALUERING AV ABM-UTVIKLING

Vi takker for tilsendte evaluering av ABM-utvikling.

Fra Norsk museumsutvikling (NMU) til ABM-utvikling

Museumsforbundet og museene var i sin tid godt fornøyd med NMU som et operativt, ubyråkratisk og dynamisk utviklingsorgan, noe som også kom fram av Evaluering av Statens bibliotektilsyn og Norsk museumsutvikling, som blei gjort i 2001¹. Samtidig har museene utvilsomt tjent på at ABM-satsninga har vært et statlig prestisjeprojekt (jfr. omtale i Kulturmeldinga, lagt fram 29. august 2003), og museene har blitt tilført betydelige økonomiske midler i form av økte driftsrammer.

Det er nå viktig å prioritere den faglige delen av museumsreformen, og dermed også ABM-utviklings rolle som rådgiver og utviklingsaktør overfor museene (se under). Det er også viktig at ABM-utvikling har oversikt over og kunnskap om hele museumslandskapet, og dermed drar nytte av og bidrar til spredning og utveksling av den kompetansen som de ulike museene rundt om i landet sitter med.

Samordning

I forhold til ABM-utviklings målsetning, er det viktig å få med seg *både* det samordnede og det sektorspesifikke, slik det kommer fram i ABM-utviklings vedtekter §§2 og 3:

§ 2 *ABM-utvikling har til hovudoppgåve å driva aktivt, strategisk utviklingsarbeid for å samordna, effektivisera og styrkja arkiv-, bibliotek- og museumsfeltet. ABM-*

¹ Evalueringsrapporten konkluderte bl.a. at.. "På museumsområdet må det legges til rette for å videreføre det utviklingsarbeid som Norsk museumsutvikling har drevet. Det blir særleg viktig å påse at utviklingsoppgavene ikke blir skadelidende dersom NMUs rolle skal fylles av en større institusjon, og etter hvert blir tilført mer omfattende forvaltningsoppgaver slik som forutsatt i abm-meldingen."

utvikling skal setja institusjonane og sektorane betre i stand til å løysa faglege oppgåver og til å møte nye utfordringar i samfunnet og skal arbeida med heile spekteret av funksjonar innanfor arkiv, bibliotek og museum.

§ 3 ABM-utvikling skal fremja samarbeid mellom dei tre sektorane der dette framstår som formålstenleg, men skal leggja vekt på den faglege eigenarten og dei funksjonane som kvar av sektorane og dei spesifikke samlingane deira representerer. ABM-utvikling skal samarbeida fagleg med Arkivverket og Nasjonalbiblioteket og tilpassa eiga verksemd i høve til den kompetansen og dei funksjonane som desse etatane er tillagde.

Vi mener at ABM-utvikling i begrenset grad har lyktes å utnytte de samordningsaspektene som måtte finnes mellom de tre sektorene. Det er for eksempel rom for bedre samarbeid mellom museene og bibliotekene enn tilfellet er i dag. Vi vil nevne samarbeid om utstillinger, Den kulturelle skolesekken (DKS) og mulige formidlingsprosjekter knyttet til museenes gjenstander/anlegg og bibliotekenes skriftlige kilder.

Den opprinnelige organiseringa med ei felles utviklingsavdeling med tre likestilte avdelingsdirektører har neppe vært hensiktsmessig. Vi trur derfor at den nye organisasjonsmodellen med blant annet ei egen Avdeling for museumsutvikling, er mer fornuftig. Vi mener også at dette kan gi et bedre grunnlag for å følge opp den faglige delen av museumsreformen.

Det er en tydelig asymmetri mellom de tre sektorene, bl.a. når det gjelder lovregulering. Arkivsektoren har egen arkivlov, mens biblioteksektoren har Lov om folkebibliotek i tillegg til at Nasjonalbibliotekets virksomhet reguleres av Pliktavleveringsloven. I motsetning til mange andre land i Europa, mangler Norge tilsvarende lovregulering innen museumssektoren. En egen museumslov vil kunne styrke museenes posisjon i samfunnet (jfr. argumentasjonen knyttet til innføring av kulturlov).

Vi vil også understreke betydninga av å styrke samordninga mellom museumsdepartementene. Dette er i tråd med div. merknader i Stortinget ([Innst.S.nr.155 \(2003-2004\)](#)).²

Museumsforbundet mener også at det er viktig å styrke samordninga mellom museene og kulturminnevernet. Også dette er i tråd med div. merknader i Stortinget, bla. i forbindelse med behandlinga av Kulturmeldinga ([Innst.S.nr.155 \(2003-2004\)](#)).³

Museumsreformen

ABM-utvikling har etter vårt syn stort sett lyktes i forhold til rammene, sjøl om det kan hevdes at museumsreformen i for stor grad har fått et kvantitativt perspektiv, og

² *Komiteen vil peke på at andre departementer spiller en viktig rolle når det gjelder museene. Universitetsmuseene er store og sentrale museer som ligger under Utdannings- og forskningsdepartementet. Komiteen mener at disse museene kan utnyttes bedre ved for eksempel nettverkssamarbeid med andre, særlig når det gjelder forskning og naturhistorie. Sistnevnte er svært mangelfullt dekket i norske museer, og universitetsmuseene vil her kunne spille en sentral rolle som nettverksmotorer. Det er også sentrale museer tilknyttet andre departementer, bl.a.*

Forsvarsdepartementet, Samferdselsdepartementet og Olje- og energidepartementet. Komiteen vil påpeke behovet for å samordne museumspolitikken uavhengig av departemental tilknytning. Eksempelvis har Miljøverndepartementet redusert sine tilskudd til de 10 prioriterte teknisk-industrielle kulturminnene fra 2003 til 2004, samtidig som Kulturdepartementet har satt i gang en omfattende museumsreform.

³ *Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre og Kristelig Folkeparti, mener at det er viktig å se museene i sammenheng med kulturminnevernet. Samtidig er det viktig at ABM-utvikling kan stå fram som en mer likeverdig aktør i forhold til Riksantikvaren. Flertallet mener derfor at Regjeringen bør vurdere hvordan dette kan gjennomføres.*

i mindre grad museumsfaglig. For enkelte har reformen hatt preg av å være frivillig tvang. Basert på tilbakemeldinger fra museer, har vi inntrykk av at mye har blitt avgjort på kammerset mellom Kulturdepartementet, ABM-utvikling og fylkeskommunene. Vi skulle derfor gjerne ha sett at prosessene i mange tilfeller hadde vært bedre forankret i museumsmiljøene.

Videre arbeid

ABM-meldinga legger stor vekt på: *Føremonene med ei regional samordning og utvikling av fagleg levetid museumseiningar...* (side 115). Museumsreformen har ført til færre og større museumsenheter. Det er nå et grunnlag for å videreutvikle museene til å bli enda bedre. Den faglige delen av museumsreformen må derfor prioriteres! Museumspolitikken må samordnes uavhengig av departemental tilknytning, og det er et behov for styrket samordning med kulturminnevernet. I tillegg vil vi også henvise til møtet Museumsforbundet hadde med statssekretær Halvard Ingebrigtsen 15. juli.⁴

Evalueringsrapporten som Museumsforbundet fikk utarbeidet i fjor, viser noen av utfordringene museene står overfor.⁵

Det er viktig å videreføre arbeidet innen/i forhold til:

- **Formidling.** Dette er kanskje det området Norsk museumsutvikling/ABM-utvikling har lyktes i størst grad. ABM-utvikling har her vært flinke til å initiere og medvirke til gode formidlingsprosjekter rundt om museene. Vi vil særlig trekke fram arbeidet med Brudd-prosjekter og "Hot Spot". Vi vil også framheve utdanning i museumsformidling ved Høgskolen i Oslo som et viktig initiativ fra ABM-utvikling.
- **Kulturelt mangfold.** Norsk museumsutvikling/ABM-utvikling har fulgt opp dette arbeidet på en god måte. Mange museer har fått verdifull støtte i arbeid med flerkulturelle prosjekter.
- **Publisering av ABM-skrifter.** Mange av NMU/ABM-skriftene har fungert og fungerer som referanse i forhold til det museumsfaglige arbeidet. Dette er vi godt fornøyd med og vil understreke at det er viktig at dette blir videreført.

Det er særlig behov for å styrke arbeidet med:

- **Organisasjonsutvikling,** herunder profesjonalisere lederrollen. Her kan vi henvise til Museumsforbundets samarbeid med ABM-utvikling som førte til et vellykket seminar for direktører og styreledere i 2. april 2008, med ca. 120 deltakere. Ellers er temaet også et prioritert område for Museumsforbundets Seksjon for museumsledelse.
- **Samlingsforvaltning**
Her vil vi henvise til tidligere oversendt skisse til en nasjonal plan for samlingsforvaltning.⁶ I tillegg til rapportene fra Riksrevisjonen, mener vi også at den nasjonale tilstandsundersøkelsen ABM-utvikling holder på med, vil gi et godt grunnlag for å sette i gang dette viktige arbeidet. Det bør snarest ansettes en egen prosjektleder for arbeidet.
- **Forskning**
Her vil vi henvise til tidligere overlevert tiltaksplan utarbeidet av en intern arbeidsgruppe i Museumsforbundet.⁷ Vi henviser også til statsråds Tora Aaslands innlegg på Det nasjonale museumsmøtet i Stavanger, august 2008.

⁴ <http://www.museumsforbundet.no/pdf/HalvardIngebrigtsen-08B1.pdf>

⁵ <http://www.museumsforbundet.no/pdf/Kartlegging-07.pdf>

⁶ <http://www.museumsforbundet.no/pdf/Revita-plan-skisse.pdf>

⁷ http://www.museumsforbundet.no/pdf/forskning_tiltaksplan2008.pdf

- **Digitalisering**

Digitalisering vil øke tilgjengeligheten til museenes samlinger og vil således bety en demokratisering av kulturarven.

Digitalisering er også et svært viktig verktøy i arbeidet med å effektivisere museenes virksomhet.

Museene står overfor store utfordringer knyttet til å operasjonalisere innholdet i begrepet *digitalisering*, både i forhold til museenes samlinger og kilder til kunnskap om disse. Dette vil gjøre kunnskap tilgjengelig for både publikum og forskere, og legge forholdene til rette for bedre formidling. Det er også viktig å knytte digitalisering til samlingsforvaltning og forskning (se over), og det er viktig å utnytte den kompetansen som enkelte miljøer har på området.

I arbeidet videre, må det fokuseres på følgende problemstillinger:

- Begrepet *digitalisering* i forhold til museenes samlinger og kunnskapskilder må konkretiseres og utdypes. Det må etableres planer, utvikles kompetanse og verktøy, samt settes av ressurser til et målrettet arbeid for museumssektoren.
- Datakvalitet og utvikling av standarder for utveksling av data mellom institusjoner og sektorer, må vektlegges.
- Ressursbruken knyttet til digitalisering må ses i sammenheng med andre utviklingstiltak på museumsfeltet.
- Ressursbruken knyttet til felles ABM-portaler/Kulturnett bør vurderes.

Norges museumsforbund vil forøvrig komme nærmere tilbake til disse problemstillingene i et eget notat om digitalisering.

Museumsnettverkene

Det eksisterer 24 museumsnettverk, eller ABM-nettverk ledet av museer. Disse er organisert på forskjellige måter og har ulik profil. Samtidig er det fagområder som fortsatt ikke er dekket. Noen nettverk fungerer bedre enn andre, og vi mener at det er viktig å hente erfaringer ut av dette, samtidig som det er behov for å se nærmere på hvilke synergieffekter som kan trekkes ut av arbeidet. Kanskje kunne egne stimuleringsmidler styrke det faglige utbyttet av nettverksarbeidet (se under)? Vi ønsker en vurdering om nettverkene fungerer etter intensjonene nedfelt i for eksempel ABM-utviklings rammenotat for museumsnettverkene.⁸ Endelig vil vi peke på at museene opplever det som ressurskrevende å delta i mange nettverk. Gjennom konsolideringsprosessen har mange museer opplevd at deres virkefelt utvides og utvikles samtidig som det kan oppleves som problematisk å få deltatt i nettverk og faglig utvikling på alle områder.

Prosjektmidler

ABM-meldinga la avgjørende vekt på betydninga av prosjektmidler: *Gjennom agerande bruk av prosjektmidlar, kurs og konferansar vil dei (dvs. NMU, vår merknad) kunna syta for at sektoren heng i hop på tvers av institusjons- og Fylkesgrenser og dermed òg medverka til å heva kompetansen åt dei ulike gruppene av fagfolk innanfor musea. For å gje samordningsorganet handlingsrom og kraft til å påverka vil det vera viktig å stilla til rådvelde monalege midlar til utviklingstiltak, gjennomføring av ymse prosjekt og verneplanar.*

Dette er ikke fulgt opp over statsbudsjettene som forutsatt. Vi anser prosjektmidler som et viktig virkemiddel i forbindelse med den faglige oppfølginga av

⁸ http://www.abm-utvikling.no/museum/nasjonale-museumsnettverk/copy_of_rammenotat-for-museumsnettverk

museumsreformen. I og med at muligheten til å søke midler fra Norsk kulturråd er sterkt redusert for museene, er det ekstra viktig at dette blir fulgt opp som forutsatt.

Oppsummering

Det er behov for et sterkt ABM-utvikling som tar tak i disse utfordringene, og det er også viktig at ABM-utvikling sjøl prioriterer den sektorspesifikke faglige utviklinga og rådgivningsfunksjonen i langt større grad enn hittil. Det konsoliderte museumslandskapet byr på nye utfordringer og nye muligheter for samhandling, mellom museene. Det er derfor viktig at ABM-utvikling har kompetanse og ressurser til å lede den faglige videreføringa av museumsreformen. Rådgivnings- og utviklerrollen må derfor prioriteres framover. Til tross for at ABM-utvikling har rundt 70 ansatte, er det eksempelvis kun omlag 10 ansatte i Avdeling for museumsutvikling, utenom sekretariatet for DKS. Tilsvarende er det eksempelvis 11 ansatte i Avdeling for digitalt ABM og 16 ansatte i Avdeling for bibliotekutvikling. Det kan være naturlig å se om andre aktører kan ta et større ansvar i forhold til det faglige arbeidet. En del kompetanse er det også mulig å kjøpe utenfra, eksempelvis fra Nationalmuseet i København når det gjelder samlingsforvaltning og konservering. Det er også større enkeltmuseer som har sagt seg villig til å påta seg større ansvar som nasjonale kompetansesentra på enkeltområder der ABM-utvikling enten mangler kompetanse, eller ikke ønsker å utvikle det innefor rammen av egen organisasjon.

Vi stiller gjerne opp for å diskutere disse spørsmålene nærmere!

Vennlig hilsen

Målfrid Snørteland (sign.)
Styreleder

Tron Wigeland Nilsen (sign.)
generalsekretær
Tlf. 2299 3130/33

www.museumsforbundet.no